

Gaandeweg

DEZE ZOMER MOGEN ZE WEER, DE FESTIVALS. Vorig jaar waren alle grote festivals verboden wegens covid, maar dat gaat niet weer gebeuren, ook al duurt de epidemie voort. Want wat is een zomer in Frankrijk nu zonder een festival? Het woord betekent letterlijk ‘zomers feest’. En dat is een festival ook echt. Alle grote en middelgrote steden en zowat alle toeristische centra zetten zichzelf in het zonnetje door middel van festivals, hetzij in de zomer hetzij in het voor- of najaar. Zelfs in tal van dorpen zijn er festivals, doorgaans met een lokaal tintje. Een festival trekt mensen van dichtbij en ver, geeft sfeer, stimuleert de lokale economie, leidt tot nieuwe persoonlijke contacten. Wat zou het leven in deze streken zijn zonder de festivals?

Elk festival heeft een cultureel karakter. Het is meestal gewijd aan muziek van de ene of andere stijl – rock, pop, jazz, chanson, klassiek. Zo zijn er de bekende pianofestivals van La Roque d’Anthéron, het operafestival van Orange en het zangfestival van Aix-en-Provence. Onze eigen stad Nîmes heeft haar festival van pop en rockmuziek, waarvoor de Romeinse Arena zich gedurende zes weken vult met tienduizenden bezoekers van heinde en ver.

Er zijn ook festivals van beeldende kunst, van folklore, van stripboeken, of van fotografie (beroemd zijn de fotofestivals van Arles en Perpignan. Wat het thema ook is, er zijn altijd ook een markt van lokale en traditionele producten, straatmuziek, wijnproeven, allerlei ludieke activiteiten in de openlucht, en niet te vergeten de restaurants en hun terrassen.

Tijdens de festivals, zoals hier in Nîmes, brengen muzikanten vaak populaire chansons ten gehore en dan zijn er altijd die graag een dansje doen.

Cultuur alleen

Festivals maken dankbaar gebruik van het rijke culturele erfgoed van het christendom. Vaak vinden ze plaats in kerken, abdijen, kathedralen, stadskloosters en kapellen, of op het plein rondom de dorpskerk. Toch zal een Frans festival in de regel geen expliciete link leggen met het christelijke geloof en de

boodschap van de Bijbel die de grondslag waren van dat rijke erfgoed.

Sommige festivals zijn gewijd aan kerkelijke, geestelijke muziek uit het verleden (*musica sacra*). Andere presenteren klassieke muziek. Een belangrijk deel van het klassieke repertoire is verbonden met de kerkelijke liturgie (een mis van Mozart of Schubert bijvoorbeeld), met Bijbelse thema’s (de oratoria van Händel of de opera Nabucco van Verdi bijvoorbeeld) en met het christelijk geloof (denk maar aan het Gloria van Vivaldi). Ook de schilder- en beeldhouwkunst was lange tijd nauw verbonden met de kerk en de Bijbel. Toch komt die verbinding amper aan de orde. Een festival is cultuur, en wat er gebracht wordt, geldt als louter cultuur. Punt uit. Bovendien, cultuur en religie kun je maar beter gescheiden houden, zo is de heersende gedachtegang.

Kunst en geloof

Een gelukkige uitzondering hierop is het festival *Art et foi* (‘kunst en geloof’) dat deze zomer voor de tweede keer plaatsvond in en om de *temple* van Bouquet, een schilderachtig dorpje in de heuvels van de Gard – het departement waarvan onze woonplaats Nîmes de hoofdstad is. We zijn dit jaar beiden betrokken geweest bij de voorbereiding ervan – als leden van het organiserend comité.

Vorig jaar hebben enkele mensen uit een streekgemeente van de *Église réformée évangélique* (‘evangelisch hervormd’), samen met enkele christen kunstenaars die in de omgeving wonen, het initiatief genomen om in de zomermaanden enkele culturele activiteiten te organiseren met de bedoeling mensen te interesseren, niet alleen voor kunst maar via de kunst ook voor de boodschap van het christelijk geloof. Een van hen is de schilderes Jip Wijngaarden, in Nederland wel bekend van haar tentoonstellingen in synagogen. Zij en Diana, een enthousiaste ouderlinge van de *Église réformée évangélique*, waren de gangmakers van het gebeuren.

Ze verzamelden anderen om zich heen en werkten het idee uit.

Ze kregen de steun van de afdeling 'kunst en geloof' van het landelijke kerkgenootschap, die het festival officieel onder haar hoede nam. Daardoor kreeg het initiatief aandacht in een bredere kring.

Ook kregen ze de medewerking van de burgemeester van Bouquet die de *temple* in haar dorp ter beschikking stelde. Ze had zich de afgelopen jaren ervoor ingespannen dat dit bouwwerk dat in vervallen staat verkeerde en niet meer voor kerkdiensten werd gebruikt, werd gerestaureerd. Het resultaat is werkelijk schitterend. Zelf een gelovige vrouw, was ze er meteen voor te vinden deze fraaie *temple* met zijn fantastische akoestiek te gebruiken voor een festival van niet alleen kunst maar ook van geloof.

De fraai gerestaureerde Temple van Bouquet, in de typische, sobere protestantse stijl.

Een deel van het dorpje Bouquet in het vriendelijke heuvellandschap van de Gar.

Ter verduidelijking: in Frankrijk zijn de protestantse kerkgebouwen (*temples*) die dateren van voor 1905 het eigendom van de staat die ze ter beschikking stelt voor de protestantse eredienst. De *temples* van veel dorpen worden niet meer gebruikt, omdat er maar zo weinig protestanten meer wonen. Het verlangen van het comité is dat de *temples* net als in het verleden gevuld worden met het getuigenis van Gods woord, met het gebed en de lofzang van gelovigen. Althans, in dit geval, de *temple* van Bouquet.

Dit verlangen leeft bij veel meer mensen. Vroeger was dit een kerngebied van de hugenoten, zoals de

protestanten destijds werden genoemd. Hier wisten ze zich te handhaven, ondanks vervolging en repressie die zij eeuwenlang te lijden hadden. In alle dorpen, zelfs de kleinste gehuchten, staat wel een *temple*. In hun sobere gestalte zijn ze stille getuigen van het geestelijke leven van weleer. Zullen ze vooral altijd leeg blijven of mogen we verwachten dat ze weer plaatsen van samenkomst worden?

Opvallend genoeg leeft dit verlangen ook bij gelovigen uit landen waarheen destijds een deel van de hugenoten is gevlucht – Duitsland, Zwitserland, Nederland, Engeland, Zuid-Afrika. Sommigen van hen hebben zich juist in de Gard en het omringende berggebied van de Cevennen gevestigd om mee te bidden voor een reveil en om een geestelijke ondersteuning te geven aan het getuigenis van de veelal kleine protestantse gemeenten.

Vanuit diezelfde motivatie hebben enkele mensen die een belangrijke rol in de evangelische muziekbeweging spelen, zich in ditzelfde gebied gevestigd. Zoals Pat Berning die met zijn muziekgroep in heel Frankrijk optreedt en van wie een behoorlijk aantal liederen zijn opgenomen in *J'aime l'Éternel*, de bundel van Opwekkingsliederen voor de Franstalige landen. Ook Chris en Laura Christenson wonen hier. Zij leiden de vermaarde groep EXO en zijn daarmee de belangrijkste toonzetters van de lofzang in de evangelische beweging, vooral in charismatische kringen. Ook in de rooms-katholieke kerk vinden hun liederen ingang en hun stijl navolging.

Deze muzikanten hebben zich aangesloten bij de groep *Art et foi* en een actief aandeel geleverd in het eerste festival, dat vorig jaar zomer plaatsvond, tussen twee perioden van corona-opsluiting door.

Tijdens het eerste festival exposeerde Jip Wijngaarden een selectie van haar schilderijen. Ze gaf lezingen over de achtergronden van haar werk dat gekenmerkt wordt door Joodse symboliek, thema's uit de Bijbel en de Joodse geschiedenis, en Hebreeuwse teksten.

Aflevering 2021

Dit jaar mochten wij beiden aanhaken bij deze enthousiaste groep. We werden bemoedigd door hun bewogenheid voor deze streek. Voortbouwend op de ervaring van de eerste aflevering hebben we de aflevering 2021 voorbereid met als thema 'De wegen van het licht'. Dezelfde doelstelling en dezelfde formule als het eerste festival. Gericht op zowel Franse en buitenlandse toeristen, als op de plaatselijke bevolking. In de hoop dat de drie weken van activiteiten blijvende vrucht zullen dragen voor het evangelie en de kerk in deze streek. De

kunst die we brengen, spreekt niet alleen voor zich, maar ook van de bron van inspiratie waardoor zij wordt gevoed. Zo vind je als vanzelf een brug voor de communicatie van de boodschap.

Van 19 juli tot 8 augustus was de *temple* van Bouquet het toneel van:

- Concerten van Pat Berning en zijn band, en de Christensons en hun band.
- Een pianorecital van klassieke muziek en improvisaties door Evert, op een vleugel die speciaal voor dit doel beschikbaar was gesteld.
- Een permanente tentoonstelling van schilderijen van Pat Berning en patchwork van Laura Christenson – plus een stand met geselecteerde lectuur en cd's.
- Een viertal speciale kerkdiensten, in een daarvan ging Janna voor en held zij een preek over de functie van 'psalmen zingen onder alle omstandigheden'.

Ook stond er op het programma een presentatie door Evert over 'Rembrandt en Van Gogh, het licht en de Bijbel'. Deze schilders zijn in Frankrijk zeer bekend en geliefd.

Pat Berning luistert de tentoonstelling van zijn schilderijen op met muziek.

Evert voor het voetlicht tijdens zijn recital

Een belangrijk aspect is het persoonlijke contact met de bezoekers. Daarvoor was er tijdens de openingsuren van de tentoonstelling een team van medewerkers present. Net zo belangrijk als de concerten en de kerkdiensten is het napraten na afloop, onder de bomen in de groene ruimte rondom het kerkje. Zo spraken we niet alleen met toeristen (veelal uit Nederland), maar ook met mensen uit de streek die allemaal zo hun verhaal hadden over hun verhouding tot geloof en kerk.

Verbinding Lelystad

Tijdens het festival zouden we ook versterking krijgen van een groep jongeren uit Nederland, aldus Diana -de leider van het comité. We hadden geen idee van wie. Toen we begin juli in Nederland waren, vertelde onze dochter Stephana over een groep jongeren in de Christelijk Gereformeerde Kerk Het Anker in Lelystad gingen, de kerk waarbij zij zich heeft aangesloten. Ze zouden een missionair project in Zuid-Frankrijk gaan doen. Aangezien de Christelijk Gereformeerde (en Vrijgemaakte) kerken een band hebben met de *Église réformée évangélique* moesten dat volgens wel dezelfde jongeren zijn als waarover Diana ons had verteld. Inderdaad dat bleek zo te zijn. Ze zouden de volgende zondag vertrekken. Toen we die zondag met Stephana naar de kerk gingen, vertelden we aan de predikant van de bijzondere samenloop van omstandigheden dat wij in het comité zitten van de kerk waar de jongeren van 'zijn' kerk zouden gaan werken. Zo kon hij op zijn beurt tijdens de dienst de verbinding leggen tussen het project van de jongeren van de kerk en ons beiden, en via ons met het festival *Art et foi* in Bouquet.

De zondag daarop waren de groep en de begeleiders uit Lelystad in de kerkdienst in Bouquet waarin Janna voorging, en vertelden ze van hun eerste ervaringen.

Wat mooi dat deze stad waar wij zelf zoveel voetsporen hebben liggen, opnieuw in beeld kwam bij onze bediening in Frankrijk.

Radioprogramma en nog meer

Uiteraard is dit festival niet het enige waarmee we ons de afgelopen maanden hebben beziggehouden. Janna ging de afgelopen tijd door met haar bezoekwerk en het werk voor de lokale radio. Sinds ze in het bestuur is gekozen, kreeg ze het uitdagende verzoek een regelmatig eigen programma te verzorgen en te presenteren, over de relatie tussen omgang met de schepping en christelijk geloof. Dat is nog niet zo eenvoudig gedaan als gezegd. Het vinden van de juiste formules en het zoeken van mensen die een regelmatige bijdrage kunnen leveren vereist nogal wat denkwerk, brainstormen met anderen, en organisatie. Hopelijk is ze in het najaar zover dat ze kan starten.

Daarnaast verzorgt Janna regelmatig radio-kerkdiensten, ze doet dat in toerbeurten samen met de plaatselijke hervormde predikanten. Zo nu en dan krijgt ze reacties van luisteraars. Vooral in deze tijd van covid voorzien radiodiensten in een behoefte.

Eerste CD

Wat Evert betreft, in juni verscheen zijn eerste CD *Musique d'orgue*. Een CD uitbrengen stond al vele jaren op zijn wensenlijst maar nu is het er dan toch eindelijk van gekomen, nadat hij al meer dan vijftig jaar met zoveel plezier orgel speelt. De CD is opgenomen op 'zijn' orgel in de Grote Kerk van Nîmes waar hij organist is. Dankzij het deskundige opname werk van onze zoon Marnix die ook de productie verzorgde, is het een mooie CD geworden met muziek van drie van zijn favoriete componisten: Bach, Händel en de Fransman Louis Vierne.

De CD is voor 15 € verkrijgbaar in de Plato winkels in Nederland. Voor informatie over de inhoud en voor bestellingen, [klik op deze link](#).

Concerten

Begin dit jaar kreeg de Protestantse kerk waarin Evert organist is, een schenking in de vorm van een mooie vleugel. Deze werd geplaatst in een van de kerkgebouwen. Evert heeft daar direct op ingehaakt. Ten eerste door de erediensten te begeleiden, afwisselend aan het orgel boven en aan de piano beneden naast de preekstoel. Dat was nieuw voor de mensen en gaf een heel andere ambiance aan de dienst. Verder volgens door het geven van enkele pianorecitals, waarin hij het verhaal achter de muziekstukken vertelde (recital betekent 'vertelling'), en dan vind je als vanzelf een brug naar het Grote Verhaal.

In augustus gaf hij samen met de Nederlandse gitarist Dingeman Coumou een uniek concert: gitaar en orgel in dialoog. In het verleden was Evert Dingeman wel eens tegengekomen op een lezersconferentie van het maandblad Reveil. Vorig jaar kwamen we hem onverwacht weer tegen tijdens een kerkdienst in Nîmes, waar hij heel mooi enkele stukken gitaar speelde. Evert stelde toen voor samen een concert te geven, op onze beider instrumenten die je zelden of nooit samen hoort. Hij reageerde meteen enthousiast!

Al napratend kwamen we er ook achter dat zijn zus Nanneke uit Montpellier, bij wie hij logeerde, een collega van Janna is in het bezoekwerk aan gevangenen in Frankrijk. Ze hadden elkaar in dat kader al vaker gesproken, zonder te beseffen dat ze zoveel gemeenschappelijk hebben en dat zij de zus van Dingeman is. Dit concert was een goede aanleiding om de band met hen te verdiepen.

Herziene editie van het Europaboek

In juli gaf Evert les in de Zomerschool van het *Schuman Centre for European Studies*, samen met Jeff Fountain, directeur van het Schuman Centre, in het gebouw van Jeugd met een Opdracht in hartje Amsterdam. Een uiterst passende locatie voor het thema 'de rol van het christelijk geloof in het huidige Europa. We houden deze Zomerschool al sinds 2013. Hopelijk mogen we deze traditie voortzetten in de komende jaren.

De afgelopen maanden heeft Evert hard gewerkt aan de tweede, herziene editie van het boek *Christian Faith and the Making of Europe – Yesterday and Today*. Gebruik makende van de feedback van lezers en van de groep vertalers die sinds enkele maanden werken aan de Franse vertaling van het boek, heeft Evert enkele fouten gecorrigeerd, tal van passages herschreven voor meer duidelijkheid, en heel wat paragrafen toegevoegd met interessante details over de thema's die aan de orde komen. Het boek ligt nu bij de uitgever. In september komt het uit.

Voor informatie over de inhoud [klik hier](#), voor bestellingen [klik hier](#) (vermeld duidelijk: *revised edition*). In de loop van september is de tweede editie ook te koop via Bol.com en Amazon.

In september pakt Evert de draad weer op van de colleges aan de ETF (Evangelische Theologische Faculteit) in Leuven. De leiding van de vakgroep godsdienstwetenschappen en missiologie heeft hem gevraagd het komende academiejaar opnieuw een volledig programma van vakken te geven.

Op plaatselijk niveau is er de gemeente waarin wij beiden actief zijn.

In de laatste week van september komen we naar Nederland, voor de viering van het 25-jarig bestaan van de Reveilgemeente en het Loofhuttenfeest in Lelystad. We hopen er beide een aandeel in te leveren.

Zo blijven we gaande en doende voor de zaak van het evangelie van Jezus Christus, zoals dat kan en mag in onze omstandigheden, en naarmate de Here God ons kracht en gezondheid geeft. We vinden het fijn dat u daarvan op de hoogte wilt blijven. We zijn dankbaar voor uw tekenen van meeleven en voor de stoffelijke ondersteuning. Moge de Here God u bemoedigen op de weg die u gaat, met vrede en alle goeds.

Een hartelijke groet,

Evert en Janna

Informatie over boeken, artikelen, conferenties: www.evertvandepoll.com

Tel. (+33) 6 88 02 07 00 – Email yvandepoll@orange.fr

Giften, zoals voorheen via: IBAN - NL37 INGB 0008 3286 47 t.n.v. Evangeliegemeente Reveil, o.v.v. Gaandeweg